

RUSNĖS PIRKLIŲ ANCKERIŲ KULTŪRINĖ VEIKLA XIX A. PABAIGOJE: ARCHEOLOGINIŲ SENIENŲ RINKIMAS

RASA BANYTĖ-ROWELL

Straipsnis skirtas vienam Rusnės medienos pirklių Anckerių kultūrinės veiklos aspektui – mėgėjiškam domėjimuisi krašto priešistorė ir archeologinėmis senienomis. 1879 m. tėvas Johannas Heinrichas Anckeris ir sūnus Ernstas Heinrichas Anckeris tampa Lietuvių literatūros draugijos Tiltžėje nariais. Šios draugijos leidinyje „Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft“ trumpai aprašoma senienos, kurias iš savo rinkinio draugijos narių dėmesiui pateikė Ernstas Heinrichas Anckeris. 1887 m. šie radiniai ar jų dalis buvo padovanota Karaliaučiaus „Prussia“ muziejui. E. H. Anckeris taip pat tampa Prūsijos senovės draugijos nariu. 1891 m. broliai Ernstas ir Theodoras Anckeriai supažindino profesorių A. Bezenbergerį su jiems žinomais archeologiniais objektais Šilutės apskrityje. Deja, liko nežinoma, kokius archeologinius radinius E. H. Anckeris saugojo savo namuose Šyškrantėje (Rusnė).

Reikšminiai žodžiai: pirkliai Anckeriai iš Rusnės, Lietuvių literatūros draugija, Prūsijos senovės draugija, mėgėjiški archeologiniai tyrinėjimai XIX a. Šilutės apskrityje.

This article is devoted to one aspect of the cultural activity of the Ancker timber merchants from Rusnė (Russ), namely their amateur interest in local prehistory and archaeological artefacts. In 1879 Johann Heinrich Ancker and his son, Ernst Heinrich, became members of the Lithuanian Literary Society in Tilsit. The society's journal Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft briefly describes artefacts, which E. H. Ancker had called to the attention of the society's members. Later (in 1887) these finds or some of them were donated to the Prussia Museum in Königsberg. Ancker also became a member of Altertumsgesellschaft Prussia. In 1891 the brothers, Ernst and Theodor Ancker, introduced Professor A. Bezenberger to a few of the archaeological sites they knew in Šilutė (Heydekrug) District. Unfortunately we do not know what archaeological artefacts E. H. Ancker preserved privately in his house in Šyškrantė (Rusnė).

Keywords: Ancker merchants, Rusnė (Russ), Lithuanian Literary Society, Altertumsgesellschaft Prussia, amateur archaeology in 19th century Šilutė (Heydekrug) District.

IŽANGA

Medienos pirklių – ekspeditorių – Anckerių kelios kartos, gyvenusios nuo XVIII amžiaus dešimtojo dešimtmečio Rusnėje, Šyškrantės kaime (Šilutės r.), tiek per savo verslo reikalus, tiek kitokia įvairiapuse veikla darė įtaką vietiniam Rytų Prūsijos pakraščio gyvenimui. J. Sembritzki ir A. Bittens „Šilutės apskrities istorijoje“, P. Jakšto darbuose, D. Junutienės ir šių eilučių autorės apybraižose randame žinių apie šios šeimos verslo ki-

limą ir laipsnišką smukimą, aktyvią visuomeninę ir charitatyvinę veiklą (Sembritzki, Bittens, 1920, 156–158, 250–256; Jakštas, 1992, 19–20, 22, 23, 33, 47, 68–74, 79–82; 1994, 86, 88, 118; Banytė-Rowell, 1999; Junutienė, 2005, 40–48, 92, 95, 128–133). Skandinaviška kilme besididžiuojanti šeima, dviejų šimtmečių bėgyje tapo svarbiais Rusnės bendruomenės lyderiais, jų namai Šyškrantėje buvo ne tik ūkinės, politinės, bet ir kultūrinės veiklos centras.

Polinkiu domėtis tiek krašto, tiek giminės praeitimi labiausiai išsiskyrė paskutinytis šeimos

1 pav. Ernstas Heinrichas Anckeris (1848–1935).

atstovas, valdęs šeimos namus Šyškrantėje, Ernstas Heinrichas Anckeris (1848.07.29–1935.10.31). Kartu su tėvu Johannu Heinrichu Anckeriu jis tapo Lietuvių literatūros draugijos Tilžėje nariu (AM, 1879, 669), kiek vėliau Ernstas H. Anckeris įstojo ir į senovės mylėtojų draugiją „Prussia“ (Prussia, 1892a, 4). Žinutėse apie šių draugijų veiklą, siunčiamas jų rinkiniams senienas glaustai atsispindi Ernsto Heinricho Anckerio pomėgis kaupti archeologinius radinius. Šiame straipsnyje iš paskirų duomenų bandysime atkurti Ernsto H. Anckerio mėgėjiškos archeologinės veiklos pėdsakus. Jis buvo XIX amžiaus žmogus, kuris derino savo polinkį humanitariniams mokslams su pareiga šeimos verslui, aktyvumą vietiniame politiniame gyvenime su atsakomybe už vietinių Rusnės salos gyventojų gerovę rūpinantis jais stichinių nelaimių metu. Ernsto Heinricho Anckerio gyvenimas, jo šeimos istorija yra nusipelnusi plačios įvairiapusės studijos, kurioje iš išbarstytų šaltinių tarsi iš šukių susidėliotų aiškesnis praeities paveikslas. Tikėkimės, kad tokia tyrimų tema sudomins jaunąją istorikų kartą. Čia pateikiami duomenys yra tik viena nedidelė paveikslė dalis, sudėliota iš smulkių nuoskalų. Pirmiausia pažvel-

kime į jo tėvo namų aplinką, kurioje subrendo tokia visapusiškos veiklos ir interesų asmenybė kaip Ernstas Heinrichas Anckeris.

JOHANNO HEINRICHO ANCKERIO (1820.10.19–1881.04.24) NAMŲ APLINKA

Johanno Heinricho Anckerio gyvenimas apibūdinamas pabrėžiant jo aktyvią visuomeninę ir politinę veiklą. 1859–1861 m. ekspeditorius buvo pažangiojo (liberalaus) sparno deputatas Prūsijos Landtage; 1873 m. pabaigoje savo kandidatūrą iškėlė rinkimams į Reichstagą, tačiau juose pralaimėjo. J. H. Anckerio pažiūroms ir asmenybei formuotis galėjo turėti įtakos jaunystės kelionės – žinoma tai, kad jis apie 1840–1841 m. mokslų siekė Anglijoje (Sembritzki, Bittens, 1920, 157; Aberger, 1993a, 294). Tokį pasirinkimą galėjo paskatinti ir jo tėvo Johanno Friedricho Anckerio (1792–1858) patirtis. Jis jaunystėje, rusų kariuomenei 1813 m. žiemą ižengus į Klaipėdą, po incidento su vienu rusų karininku, turėjo pirmą pasitaikiusiu laivu sprukti į Angliją ir iš ten grįžo tik 1815 m. Jaunystės charakterio smarkumas vėliau, matyt, tapo verslumo ir pažangaus ūkininkavimo varikliu (apie tai – Sembritzki, Bittens, 1920, 157; Jakštas, 1992, 19, 20).

Namų atmosferą XIX a. 3–4 dešimtmečiais, kuomet juose augo ir brendo Johanno Friedricho Anckerio vaikai, o tarp jų ir Johannas Heinrichas, netikėtai mums atskleidžia vienas J. Sembritzkiio darbas apie vietinius šiaurinio Rytų Prūsijos pakraščio literatus. Šis istorikas statistiškai trumpai apibūdino autorius, 1816–1865 m. rašiusius Klaipėdos ir Tilžės savaitiniams laikraščiams (Sembritzki, 1906). Kaip viena įdomiausių asmenybių išskiriamas Josephas Adamas Schubertas (g. 1801), kuris tarp 1826 ir 1848 m. rašė eilėmis ir proza laikraščiams „Memelsches Wochenblatt“, „Tilsiter Wochenblatt“. Jis buvo kilęs iš Silezijos, studijavęs teologiją, o dirbo mokytoju. Anot J. Sembritzki jis dirbęs namų mokytoju pas pirkli

Anckerį Rusnėje. Greičiausiai tai buvo trečiajame dešimtmetyje, prieš jam 1833 m. per Prancūziją ir Ispaniją išvykstant į Angliją. 1843 m. J. A. Schubertas vėl grįžta į Klaipėdą, o 1849 m. galiausiai išvažiuoja į Ameriką. Apie mokytojavimo laikus Rusnėje jis 1848 m. rašė taip: „... aš leidau auksinį gyvenimą pas poną Ankerį Rusnėje. Ne tik aš, bet mes visi tuo metu, buvome laisviausi žmonės Dievo žemėje... turėjome puikius arklius, gerus medžioklinius šautuvus, pinigų kišenėse, ponišką vyną... Būkite sveiki seni gerieji laikai!“ (Sembritzki, 1906, 588–592). Tarsi ir ne visiškai rimtas namų mokytojo, besinaudojančio šeiminingo svetingumu, įvaizdis, tačiau, kita vertus, J. A. Schubertas buvo laisva ir įdomi asmenybė. J. Sembritzkio laikais dar būta gyvų buvusių J. A. Schuberto mokinių Klaipėdoje, kuriems jis XIX a. 5-ojo dešimtmečio pabaigoje dėstė svarbiausioje Klaipėdos švietimo įstaigoje – Aukštesniojoje miestiečių mokykloje (*Höhere Bürgerschule*). Pagal jų apibūdinimą tai buvęs genialus, turtingas žinių vyras, kurį mokiniai labai mylėjo. Žemas, kresnas, raudonu rauplėtu veidu, stiprių gėrimų mėgėjas. 1849 m. J. A. Schubertas visam laikui palieka Klaipėdą¹ ir išvyksta į Ameriką. Johanno Heinricho Anckerio kelionė į Angliją 1840 ir 1841 m. tarsi pakartojo jo tėvo jaunystės kelią, o galbūt tam tikra dalimi buvo paskatinta ir privataus mokytojo Schuberto suteiktų žinių.

Johannas Heinrichas Anckeris tęsė tėvo tradicijas, plačiai atverdamas namų Rusnėje duris. Apie tai liudija anonimiškai pasirašiusio Hugo S. rašinys apie kelionę po Nemuno žemumos sritis,

1864 m. išspausdintas Prūsijos kultūriniam–visuomeniniame leidinyje „Altpreußische Monatschrift“. Įžangoje ponas Hugo S. rašo, kas gi paskatino jį palikti Karaliaučių dviem savaitėms ir pasirinkti tokį turistinį maršrutą: „Tai buvo praėjusių metų gruodis [1863 m.], kuomet kvietimą apsilankyti man atsiuntė ponas A. iš Rusnės, kuri yra žymi kaip Klaipėdos medienos prekybos Nemunu perkrovimo vieta: „Atvykite Kalėdoms, rašė jis, virtuvė bei rūšys gausiai pripildyti ir svečiai yra ypač laukiami“. A[nckerių] namų svetingumas seniai žinomas, o aš jį buvau patyręs jau ankstesniais metais. Su ponu A. kaip su Landtago deputatu susipažinau 1858–1860 m. posėdžių laikotarpyje Berlyne, kur jis priklausė Jaunosios Lietuvos² ikūrėjams. Mano susidomėjimas parlamentariniais reikalais sustiprino mūsų pažintį. Taigi aš džiaugsmingai priėmiau galimybę vėl sutikti seną savo draugą...“ (Hugo, 1864, 385). Vengdamas minėti asmenines susitikimų šioje viešnagėje detales, Hugo S. vaizdingai aprašė Nemuno deltos kraštovaizdį, jo nuolatinę kaitą, taip pat apibūdino ir analizavo žvejybos organizavimą, vietines ūkio šakas, tiek žemdirbystės sąlygas, tiek durpynų eksploatavimą ir kita. Trumpos pastabos apie Anckerių namus vėl randamos šio straipsnio paskutiniuose puslapiuose aprašant puikias „klasikinės medžioklės“ galimybes Nemuno žemumoje, garsiojoje Ventainės (Ibenhorst) girininkijoje kitapus Skirvytės. Hugo S. vis dėlto nesusilaikė nepasididžiavęs, kad Rusnėje jam buvo paskirtas tas pats kambarys, kuriame prieš dvejus metus buvo įkurdintas aukštas svečias –

¹ Schuberto išvykimą galėjo paskatinti pasekmės dėl jo skandalingo išitraukimo į 1848 m. aršią diskusiją Klaipėdos laikraštyje „Wochenblatt“ dėl „Konstitucinio klubo“ – „Constitutionellen Club“ ir konstitucinių–monarchinių principų (Sembritzki, 1906, 589).

² „Jaunoji Lietuva“ (orig. *Jung-Litauen*) buvo demokratinis sąjūdis, kurį apie 1860 m. ikūrė Prūsų Lietuvos regione *Fortschrittspartei* – Pažangiečių partijos – nariai. Čia kaip vienas iš judėjimo pradininkų minimas H. J. Anckeris. *Junglitauer* (jaunalietuviai) partijoje subūrė atskirą grupę. Rinkimuose ji siekė gauti daugiau lietuvininkų balsų, o jos siekiuose buvo lietuvių kalbos išlaikymo mokyklose ir bažnyčiose rėmimas. Pažangiečių partijai sėkmingiausi buvo 1861 m. rinkimai į Prūsijos landtagą. Vėliau, įsigalint politiniams pažangiečių oponentams Konservatoriams, lietuvininkai neteko jų reikalus galinčios palaikyti parlamentinės grupės (MLE, 2000, 659). Rusnėje Demokratų sąjunga buvo įsteigta 1849 m. Vienas iš šios kuopelės steigėjų buvo Heinrichas Anckeris (Jakštas, 1992, 22).

2 pav. Anckerių gyvenamasis namas Šyškrantėje, kuris buvo išardytas pardavimui 1937 m.

britų pasiuntinys lordas Dudley³. Čia pat primename aristokratiškos anglo keistenybės, kurios dar buvo ryškios šeiminkų Anckerių atmintyje (Hugo, 1864, 400). Ta istorija liudija, kad Anckerių namai buvo aukštai vertinami, jiems buvo patikimas politinės reikšmės svečių priėmimas. Neabejotinai ir daugiau įdomių, nors gal ir ne tokio aukšto rango, asmenybių lankėsi ir apsistodavo tais laikais Šyškrantėje pas Anckerius.

J. H. Anckerio (Ernsto H. Anckerio tėvo) politinė veikla buvo susijusi su lietuviškos Prūsijos provincijos interesų gynimu, todėl neatsitiktinai jis palaikė ir kultūrinio Mažosios Lietuvos gyvenimo gaivinimą. Toms simpatijoms Prūsijos lietuvių kultūrai rasti įtakos turėjo ir Johanno Heinricho Anckerio uošvio Wilhelmo Ernsto Beerbohmo (1786–1865) pažiūros, puikus lietuvių kalbos mokėjimas, platūs kultūros ir mokslo interesai (apie W. E. Beerbohą – Sembritzki, Bittens, 1920, 229–230; Jakštas, 1988; pastaroji

informacija pakartota straipsnyje: Sodonis, Veiverienė, 2000; taip pat žr. Aberger 1993b, 314; Junutienė, 2005, 37–48, 60–66). Kita vertus, tėvas Johanas Friedrichas Anckeris (1792–1858), W. E. Beerbohmo kartos žmogus, taip pat greičiausiai domėjosi ne vien tik verslu, jei samdė savo vaikams mokytį tokią kontroversišką, tačiau išsilavinusią asmenybę kaip J. A. Schubertas. Apie platesnius Johanno Heinricho Anckerio tėvo interesus liudija maža, tačiau reikšminga žinutė 1829 m. spaudoje. Tais metais pradėtas leisti periodinis leidinys „Preussische Provinzial=Blätter“ (Prūsiškas

provincijos laikraštis), kuris turėjo tęstinę puslapių numeraciją, o pagal ją laikraštis buvo surišamas į pusmetinius toms (*Band*). Pirmojo tomo įžangoje rašoma, kad *Preussische Provinzial=Blätter* yra skiriamas trijų provincijų – Vakarų Prūsijos, Rytų Prūsijos ir Lietuvos – skaitytojui, o laikraščio tikslas yra skelbti žinutes ir straipsnius apie gyvenimą šiose provincijose praeityje ir nūdienoje, apie tų regionų žmonių prekybos, amatų ir žemdirbystės reikalus bei kitas „fizinės ir techninės“ kultūros šakas, tai, ką būtų galima pasiūlyti platesniam praktiniam pritaikymui. Nuo pirmųjų leidinio tomų čia buvo spausdinami kultūros ir istorijos straipsniai, tautosakos medžiaga, tolimų kelionių išpūdžiai, literatūrologijos, filosofijos ir teologijos etiudai. Greta žinučių apie padėtį prekyboje, uostų apyvertą (taip pat Klaipėdos uosto), meteorologiją, siaučiančias krašte epidemijas, kriminalinius nusikaltimus – žymių krašto žmonių nekrologai ir pan. Leidinio įkūrėjai turėjo

³ Žvejybos inspektorius Wilhelmas Ernstas Beerbohmas apgyvendino lordą Dudley savo žento namuose, atlikdamas karaliaus Wilhelmo I pavedimą pasirūpinti aukštojo svečio, atvykusio į šio karaliaus vainikavimo iškilmes, medžiokle Ventainės girininkijoje, kitapus Skirvytės (apie šį lordo Dudley apsilankymą Rusnėje žr. Sembritzki, Bittens, 1920, 229–230, išnaša puslapių apačioje; Jakštas 1992, 23).

kilnų tikslą – per laikraštį telkti paramą „apleistiems vaikams“, ištraukti žemiausių sluoksnių vaikus ir jaunuolius iš skurdo ir tamsos bei nusikaltimų liūno. Tituliniame puslapyje nurodomas leidėjas – „Bendrija apleistų vaikų gelbėjimui“, kurios priežiūroje veikė tam tikri globos-pataisos namai. Taigi tokio pobūdžio periodinį leidinį užsisako Johannas Friedrichas Anckeris (1792–1858) – apie tai žinome iš pirmųjų leidinio prenumeratorių sąrašo, paskelbto I tome (PPB I, 1829, 105). Ponas Anckeris, ekspeditorius iš Rusnės yra Šilutės ir jos apylinkių

prenumeratorių sąrašė, kurį sudarė 9 asmenys⁴. Šiandien nebegalime sužinoti, kokios temos, straipsniai, be aktualijų, labiausiai domino *Preussische Provinzial=Blätter* skaitytoją Johanną Friedrichą Anckerį, tačiau maža žinutė mums nurodo, kad šis leidinys buvo namų bibliotekoje augant jo vaikams. Johannas Heinrichas Anckeris, būdamas trylikametis paauglys, galbūt skaitė susidomėjęs savo būsimo uošvio W. E. Beerbohmo straipsnelius, tarp jų ir apie archeologinius radinius Nidos apylinkėse, lietuviškos dainos vertimą, kurie buvo išspausdinti 1833 m. (žr. Beerbohm, 1833a; 1833b; *Litthausisches Volkslied*, 1833).

1879 m. Tilžėje įkuriama Lietuvių literatūros draugija, vok. *Litauische Litterarische Gesellschaft*, kėlusį mokslinius tikslus, susijusius su nykstančios lietuvių kalbos tyrimu, tautosakos rinkimu, kito lietuviško kultūros paveldo saugojimu (trumpai apie draugijos istoriją, jos veiklos kryptis žr. Pocyte, 2002, 136–138; Ašmys ir kt., 2003). Tėvas ir

3 pav. Anckerių sodybos vieta šiandien.

sūnus Anckeriai – 1879 m. (jau pirmaisiais veiklos metais) tampa šios draugijos nariais. Pranešimai apie draugijos veiklą, jos narių ir bendradarbių siunčiami straipsniai 1879–1912 m. spausdinti savaime leidinyje *Mitteilungen der Litauischen Literarischen Gesellschaft* („Lietuvių literatūros draugijos pranešimai“, toliau sutrumpintai MLLG). Pirmajame sąsiuvinyje buvo aprašytas draugijos įkūrimas, pateikiami jos įstatai bei narių sąrašas. Jis liudija, kad 12 draugijos narių gyveno Klaipėdos ir Šilutės apskrityje. 90-uojų numeriu tarp paprastųjų narių įrašytas *H. Ancker sen., Speditur, Russ*, o 91-uojų – *Ed. Ancker, Kaufmann, Russ* (MLLG, 1879, 14). „Altpreussische Monatschrift“ duomenimis, abi pavardės įrašytos paprastųjų narių sąrašo pabaigoje 78-uojų ir 79-uojų numeriais (AM, 1879, 669). Santrumpa *sen.* reiškė vyresnysis, o vardo raidė *H* leidžia šį Anckerių šeimos narį identifikuoti kaip Johann **Heinrich** Ancker, gimusį Rusnėje 1820.10.19 ir mirusį

⁴ Prenumeratoriai surašyti alfabetine tvarka: ponas Anker'is (pavardė rašyta šia versija), ekspeditorius prie Rusnės; p. Beerbaum'as (t.y. taip rašyta minėtojo W. E. Beerbohmo pavardė, Muizės dvarininkas); p. Eckstein'as, krautvininkas Verdainėje; p. Engel'is Verdainės dvarininkas; p. Knaus'as vaistininkas Verdainėje; p. Knieft'as, vaistininko padėjėjas Verdainėje, p. v. Malibewski's, jojimo meistras ir pasienio inspektorius; p. Schmidt'as, pirklys; p. Zobel'is, v. Zabeltitz'as, iš apskrities tarybos (PPB I, 1829, 105).

Rusnėje 1881.04.22 (Aberger, 1993a, 294–295). Antrasis *Ed. Ancker*, savaime suprantama, buvo jaunesnis, taigi Heinricho sūnus. Galima numanyti, kad įrašant Anckerio – sūnaus vardo santrumpa buvo padaryta klaida – vietoje *Ed.* turėjo būti *E.*, o tai būtų **Ernsto** Heinricho Anckerio, gimusio 1848.07.29 Rusnėje, pirmojo vardo *Ernst* trumpinys (Aberger, 1993a, 294–295). Deja, tėvo – Johanno Heinricho Anckerio – kultūrinei veiklai įamžinti MLLT sąsiuvinuose buvo likę mažai laiko. 5 sąsiuvinyje randame žinutę apie H. Anckerio mirtį 1881 m. nuo paralyžiaus (galbūt tai buvo insultas?) (MLLG, 1882, 254). Šie keli duomenys byloja apie bendrus tėvo ir sūnaus interesus, nuo pat pradžių įsitraukiant į Lietuvių literatūros draugijos veiklą.

ERNSTAS HEINRICHAS ANCKERIS
(1848.07.29–1935.10.31) –
SENIENŲ RINKĖJAS

Polinkį domėtis savo krašto praeitimi ir paskatą įsitraukti į XIX a. paskutiniaisiais dešimtmečiais ypač aktyvią senovės, kultūros mylėtojų ir tyrinėtojų draugijų veiklą E. Anckeris turėjo paveldėti iš tėvo, o gal dar labiau iš senelio Wilhelmo Ernsto Beerbohmo (1786–1865). Ernsto H. Anckerio nekrologe minima, kad jis į senelį iš motinos pusės buvo panašus ne tik išore, bet ir vidinėmis charakterio savybėmis (MD, 1935). Kaip liudija aukščiau minėti paskiri įvykiai, Ernsto H. Anckerio asmenybė brendo išsilavinusių ir įdomių žmonių aplinkoje. Tai skatino plačių pažiūrų formavimąsi, atvirumą pasauliui. Ernstas H. Anckeris jaunystėje, kaip ir jo senelis ir tėvas, daug keliavo – aplankė Angliją, Daniją, Pietų Ameriką, Švediją ir Norvegiją. Įspūdingiausia jam pačiam buvo kelionė 1867 m. į Argentina ir Bra-

ziliją Hamburgo burlaiviu, kuriame jis parsisamdė paprastu jūreiviu. Universiteto išsilavinimo jis neįgijo, nes jo likimas buvo nulemtas šeimos verslo poreikių – jam buvo iš anksto tėvų numatyta vieta Rusnės medienos prekybos firmoje. Vis dėlto jis buvo išmokslintas savo luomui reikiamu lygmeniu: paauglystėje buvo pasiūstas į *Friedericum* mokyklą Karaliaučiuje, o vėliau lankė Tilžės gimnaziją. Anckerių namuose saugoti kelių kartų atsiminimai, relikvijos, biblioteka, senienų rinkiniai paskutiniajam jų šeimininkui buvo priebėga verslo smukimo ir šeimos nelaimių metais, užgriuvusiais gyvenimo pabaigoje (MD, 1935). Kokios vertybės Rusnės „patricijų“ Anckerių buvo surinktos, deja, bent šiuo metu, duomenų neturime. Įspūdingiausiu eksponatu minimas kaip dovana karalienei Luizai Berlyne užsakytas ispanų meistro auksu siuvinėtas šydas. Deja, karalienė mirė anksčiau nei šydas pateko į jos rankas (Banytė-Rowell, 1999, 14⁵). XIX ir XX a. pradžios spaudoje kultūrai ir istorijai skirtuose Prūsijos leidiniuose surankiotos žinutės apie dovanas Prūsia muziejui leidžia spėlioti apie Anckerių senienų rinkinio tematiką, tačiau, kokie tiksliai daiktai liko Anckerių namų „muziejuje“ menkai žinoma. E. H. Anckerio nekrologo autorius, pasirašęs R. N., mini, kad rinkinys žinomas ir vertinamas ne tik Klaipėdos krašte, bet ir „į rytus“ (matyt, turėta omenyje Didžioji Lietuva). Jį sudaro senoji krašto pažintinė literatūra (*alten heimatkundlichen Schriften*), žemėlapiai, paveikslai, įvairių rūšių senienos (*Gegenständen aller Art*). R. N. pažymi, kad būtent iš Ernsto Anckerio rankraštyno „Klaipėdos garlaivio“ priede „Grenzgarten“ buvo publikuoti straipsniai *Oberfischmeister Beerbohm* (Vyriausiasis žvejybos inspektorius Beerbohmas), *Aus dem Tagebuch des Memeler Holzkaufmanns Ernst Heinrich Beerbohm 1763–1838* (Iš Klaipėdos medienos pirklio Ernsto Heinricho Beerboh-

⁵ Duomenys apie šydą paimti iš laikraščio iškarpos, esančios dailininko A. Bajorat archyvo fonde, kuris saugomas Mažosios Lietuvos istorijos muziejuje Klaipėdoje. Už nuorodą į šią iškarpa esu dėkinga šviesios atminties muziejininkui Kazimieriui Budginui.

mo dienoraščio 1763–1838), *Hochwasserjahre im Memelgebiet* (Didžiojo potvynio metai Klaipėdos krašte), *Stammhaus Jatzischken* (į liet. k. versta kaip Jociškių kronika) (MD, 1935). Šis faktas liudija, kad būtent Ernstui Heinrichui Anckeriui turėtume būti dėkingi už E. H. Beerbohmo kūrybos paveldą – šis anūkas (dukters sūnus) išsaugojo vertingus senelio užrašus ir atmintį apie jį. E. H. Anckeris rūpinosi taip pat savo tėvo giminės istorija. Jo sukauptos medžiagos kopija, kurią išsaugojo anūkas E. H. Stollis, yra saugoma Šilutės muziejuje (Junutienė 2005, 45).

Pažvelkime, kokius E. H. Anckerio kultūrinės veiklos, jo humanitarinių interesų atšvaitus galime atkurti iš duomenų apie Lietuvių literatūros draugijos veiklą. Po tėvo J. H. Anckerio mirties 1881 m. draugijos narių sąrašė išlieka sūnus E. Anckeris (MLLG, 1883b, 418). Jo pavardė minima 1882 m. spalio 16 d. Tilžėje vykusio trečiojo visuotinio draugijos susirinkimo aprašyme. Dienotvarkėje buvo p. Siemeringo pranešimas „Lietuviškosios senienos“. Jį iliustruodamas jis naudojo ne tik draugijai priklausančius rinkinius, bet ir jos narių atvežtus archeologinius radinius iš asmeninių kolekcijų. Draugijos leidinyje minima, kad tuomet publikos dėmesiui pristatyta 15 draugijos radinių rinkinio lentelių, kitaip tariant – stendų, o taip pat 4 lentelės su senienomis, priklausančiomis p. E. Anckeriui iš Rusnės, 8 lentelės, priklausančios ponui Settegastui iš Šilutės, 1 lentelė – ponui Mathias, Gr. Britanien vietovės dvarininkui iš Žemumos apskrities. Susirinkimo dalyviai taip pat galėjo pamatyti E. Anckerio atsivežtą monetų rinkinį. Siemeringo pranešimas buvo bendrojo pobūdžio, skirtas aptarti krašto priešistorės pagrindinius etapus, randamas senienų rūšis (MLLG, 1883a, 403–405). Draugijos susirinkimo protokole užfiksuota, kokius archeologinius radinius ar monetas visuomenės dėmesiui pateikė Ernstas H. Anckeris. Minimas didelis gintaro karolių kiekis, puošnūs smeigtukai su grandinėlėmis, kamanos su žąslais ir odos liekanomis, stiklo karoliai. Tarp šių archeologinių senienų buvo radi-

nių iš „Adl. Heydekrug“/ Šilutės dvaro, „didelė segė“ iš Vėžaičių, kuriuos E. H. Anckeris po keleto metų dovanavo Karaliaučiaus „Prussia“ muziejui, o segė iš Vėžaičių bei dalis jo mėgėjiškai atkasto „degintinio kapo su žirgo palaidojimu“ radinių buvo paskelbta G. Bujacko „Prussia“ draugijos leidinyje (Bujack 1889a; 1889b). Pastaruoju metu į mokslinę apyvartą grįžo visas E. Anckerio radinių iš Adl. Heydekrug kompleksas – jis rekonstruotas pagal vokiečių archeologo H. Jankuhno archyve išlikusius dirbinių piešinius (Nowakowski, Banytė-Rowell, 2000, 121–128). MLLG duomenys rodo, kad, matyt, didžiausia E. Anckerio susidomėjimo sritis draugijos veikloje tuo metu buvo senienų rinkimas. Kita vertus, nors Lietuvių literatūros draugija kvietė visuomenę teikti duomenis apie senienas ir papildyti draugijos rinkinį, tuo pačiu pabrėžė savo užmojais nenorinti užbėgti už akių Karaliaučiaus „Altertumsgesellschaft Prussia“ (Prūsijos senovės) draugijai ir pripažino pastarosios autoritetą krašto proistorės tyrinėjimų srityje (MLLG, 1882, 277; 1883, 405). Minima, kad 1882 m. į Tilžę buvo atvykęs G. Bujackas, kuris susipažino su Lietuvių literatūros draugijos senienų rinkiniu, pateikė jo įvertinimą (MLLG, 1883a, 399). Lietuvių literatūros draugijos veikloje kaip kalbininkas aktyviai dirbęs profesorius A. Bezenbergeris taip pat buvo ir archeologijos specialistas. Galbūt G. Bujacko ar A. Bezenbergerio raginimai nulėmė vėlesnįjį E. Anckerio apsisprendimą Adl. Heydekrug radinius padovanoti Karaliaučiaus muziejui (1887 m.), nors Lietuvių literatūros draugija turėjo ir savo muziejų Tilžėje. Pastarasis taip pat buvo praturtintas Rusnės ekspeditoriaus dovanomis. MLLG II tomo 10 sąsiuvinyje minima, kad E. Anckeris, kaip ir vaistininkas iš Šilutės Settegastas, atsiuntė vertingų gintarinių radinių draugijos archeologiniam rinkiniui (MLLG, 1885, 203). Tame pačiame leidinio sąsiuvinyje išspausdintas Dr. Siemeringo pranešimas apie archeologinius gintaro radinius. Jame vėl pabrėžiama, kad vertingiausių gintaro radinių atsiuntė Karaliaučiaus

firma Stantien & Becker (tarpininkaujant jos komercijos patarėjui p. Cohn) ir ponas E. Anckeris iš Rusnės. Kokius tiksliai dirbinius atsiuntė šie dovanotojai neaprašoma, tik paminima, kad jie rasti Juodkrantės gintaro kasykloje, taip pat Kuršių Nerijos senovės gyvenviečių ir kapinynų vietose bei „žemyne“ (Siemering, 1885, 231).

A. Bezenbergerio aktyvus dalyvavimas Lietuvos literatūros draugijos veikloje (jis buvo vienas iš įkūrėjų ir tarybos narys) bei tam tikros liūdnos aplinkybės antrajame draugijos gyvavimo dešimtmetyje paskatino jį vadovybę atsisakyti didelių pretenzijų į senienų rinkimą. Mat 1896 m. birželio mėn. mirus vienam iš draugijos įkūrėjų, tarybos nariui išdininkui Dr. Siemeringui, senienų rinkinys neteko savo tvarkytojo ir saugotojo. Negana to, po Dr. Siemeringo mirties rinkinys buvo apiplėštas. 1896 m. spalio 1 d. į Tilžę atvyko A. Bezenbergeris ir ištyrė archeologinio rinkinio būklę. Po šios ekspertizės greičiausiai A. Bezenbergeriui išreikškus būkštavimus dėl rinkinio ateities, Lietuvos literatūros draugijos pirmininkas nusprendė išsiųsti visą senienų rinkinį, išskyrus monetas, į Karaliaučių, Prūsijos senovės mylėtojų draugijos globojamam muziejui. Nuspręsta, kad Tilžėje liks tik kai kurie dirbinių piešiniai ir radinių sąrašas (MLLG, 1897b, 426–427). Prūsijos senovės draugijos leidinyje randame patvirtinimą, kad 1896 m. Lietuvos literatūros draugija Tilžėje perdavė jai priklausiusias senienas „Prussia“ muziejui (Prussia, 1900a, 260). Taigi nuo to laiko nusilpo ta Lietuvos literatūros draugijos veiklos sritis, kurioje E. Anckeris turėjo nemažai interesų. Kita vertus, tuo metu jis jau buvo Prūsijos Senovės draugijos (*Altertumsgesellschaft Prussia*), kurios veikla didele dalimi buvo skirta proistorės tyrimams, narys.

Aukščiau minėto kito Šilutės krašto kolekcionieriaus, Lietuvos literatūros draugijos nario vaistininko Settegasto visas archeologinis rinkinys

galiausiai per Tilžę pateko į „Prussia“ muziejų Karaliaučiuje. Draugijos leidinio III tome rašoma, kad posėdyje, vykusiam 1892 m. kovo 24 d., buvo pagerbtas neseniai miręs draugijos narys vaistininkas Bernhardas Theodoras Settegastas iš Šilutės, kuris testamentu paliko labai vertingą senienų rinkinį Lietuvos literatūros draugijai (MLLG, 1892, 472). 1896 m. Settegasto rinkinys kartu su kitomis šios draugijos senienomis perduotas Karaliaučiaus „Prussia“ muziejui. Ten jis ir toliau saugotas kaip Settegasto rinkinys – apie tai liudija archeologo H. Jankuhno archyvo medžiaga, šiuo metu saugoma Vokietijoje, Šlezvige.

E. Anckerio pavardė dešimtajame dešimtmetyje Lietuvos literatūros draugijos veiklos protokoluose neminima, tačiau jis tebebuvo jos narys, tvarkingai mokantis 3 markių metinį mokesį (MLLG, 1897a, 421; 1898, 475; 1899, 559; 1900, 92; 1901, 209; 1904, 330). Tuo pačiu laikotarpiu šios draugijos narių sąrašuose atsiranda dar vieno rusniškio pavardė – *Dr. med. Kittel* (MLLG, 1897a, 423; 1898, 477; 1899, 560; 1900, 93; 1901, 210; 1904, 331). Sunku dabar spręsti, kiek įtakos žymiojo gydytojo Arthuro Kittelio⁶ apsisprendimui stoti draugijon galėjo turėti E. Anckeris, o kiek pačios draugijos populiarumas. Joje būta narių beveik iš kiekvienos didesnės lietuviškų Rytų Prūsijos sričių gyvenvietės, o taip pat ne tik iš didžiųjų Vokietijos miestų, bet ir iš Kauno, Rygos, Peterburgo, Varšuvos, Dublino, Oksfordo ir kitų.

1912 m. išėjo paskutinis Lietuvos literatūros draugijos leidinio sąsiuvinis, o Pirmasis pasaulinis karas sujaukė visų kultūrinių draugijų veiklą. Galiausiai draugijos veikla Tilžėje nutrūko tais pačiais 1923 m., kai Klaipėdos kraštas prijungtas prie Lietuvos Respublikos, arba keleriais metais vėliau (Ašmys ir kt., 2003). E. Anckeris greičiausiai buvo draugijos narys ir jos rėmėjas (bent jau kasme-

⁶ Kai kurie duomenys apie dr. A. Kittelio gyvenimą ir veiklą – žr. Poviliūnas 2003. Rusnėje gydytojas praleido didelę savo gyvenimo dalį ir visą savo darbingąjį periodą – nuo 1869 iki 1906 m. su kelerių metų pertraukomis.

tinio mokesčio mokėtojas) bent iki Pirmojo pasaulinio karo pradžios.

Trumpų žinučių, kuriose įamžintos nuotrupos apie E. Anckerio kaip kraštotyrininko ir kolekcininko veiklą, randama ir kituose XIX a. pabaigos Rytų Prūsijos kultūros ir mokslo leidiniuose. Apie tai, kokius archeologinius radinius 1887 m. E. Anckeris nusiuntė į Karaliaučių „Prussia“ muziejui, plačiau išvardyta Prūsijos žurnale *Alt-preußische Monatschrift*. Šis leidinys pakeistu pavadinimu tęsė 1829 m. pradėto spausdinti minėto *Preussische Provinzial=Blätter* (vėliau tapusio *Der neuen Preussischen Provinzial=Blätter*) tradicijas. Čia trumpai periodiškai buvo pristatoma įvairių Prūsijos kultūros ir mokslo draugijų, tarp jų ir Prūsijos Senovės draugijos *Altertums-gesellschaft Prussia*⁷, metinė veikla. 1887 m. birželio 17 d. pastarosios draugijos posėdyje pirmininkas Dr. Bujack'as išvardijo Karaliaučiaus „Prussia“ muziejų pastaruoju metu pasiekusias dovanas. Paskutinioji jų apibūdinta taip: „mažas, bet labai vertingas priešistorinių senienų rinkinys, padovanotas pono Ernsto Anckerio iš Rusnės. Jis susideda iš akmeninių įrankių, rastų Nidoje, Klaipėdos apskr., bei iš radinių, rastųjų Šilutės apskrityje kapinynuose, kurie priklauso taip vadinamam romėniškajam periodui, t.y. nuo II iki IV a. po Kr. Šiuos sudaro žalvarinės „fibulos“, žalvarinis krūtinės papuošalas su smeigtukais, gintariniai ir stikliniai karoliai, geležiniai įmoviniai kirviai ir ietigaliai; taip pat radiniai, kurie skirtini vėlesniems IX–XII amžiams – masyvios žalvarinės apyrankės, kurių dauguma, bet tarp jų ir didelė siuvimo adata. Iš visų šių radinių išsiskiria viena lankinė segė: jos horizontali įvija yra 16,3 cm ilgio, o kryžmai jai esantis liemenėlis 15,5 cm ilgio. Galiausiai ponas Anckeris dar padovanojo įvairių geležinių strėlių ir įrankių, rastų Tilžės pilialnyje“ (AM, 1888a, 176–177). Ši didelė segė, matyt, buvo toji pati segė iš Vėžaičių kapinyno,

kuriai archeologas G. Bujackas kiek vėliau paskirs atskirą straipsnelį Karaliaučiaus „Prussia“ draugijos leidinio tome, pasirodžiusiame 1889 m. Pastarajame straipsnelyje pirklys p. Ernstas Anckeris pavadintas „radėju“. Tai liudytų, kad E. Anckeris pats ieškojo radinių Vėžaičiuose, o ne juos pirkė iš žemės savininkų. Tiesa, jis mįslingai nutylėjo ar iš tiesų buvo pamiršęs plačiau apibūdinti tiek senienų iš Vėžaičių, tiek iš Šilutės dvaro (Adl. Heydekrug) radimo aplinkybes (Bujack, 1889a, 110–111; 1889b, 111). Prūsijos senovės draugijos leidinyje, muziejui gaunamų eksponatų apraše, yra kiek plačiau paminėtas Anckerio dovanos turinys. Be Šilutės dvaro (Adl. Heydekrug) radinių, išvardyti tokie radiniai „iš Šilutės apskrities“: 4 geležiniai įmoviniai kirviai (vienas iš jų 25 cm ilgio), geležiniai žąslai su didelėmis grandimis, trys maži geležiniai ietigaliai, geležinio dalgio fragmentas. Taip pat paminėtas radinys iš Vėžaičių – antkaklė tordiruotais šonais (Bujack, 1888, 199–200). 1887 m. lapkričio 18 d. Prūsijos Senovės draugijos posėdyje Dr. Bujackas dar kartą užsiminė apie pono Anckerio iš Rusnės dovanas, pabrėždamas senienų, surinktų Šilutės apylinkėse, vertingumą, taip pat atkreipdamas dėmesį, kad Šilutės apylinkėse buvo surinkta dar viena mokslui svarbi – pono vaistininko Settegasto – kolekcija (AM, 1888b, 488).

1892 m. Prūsijos Senovės draugijos narių sąrašė minimi du asmenys iš Šilutės apylinkių – pirklys Ernstas Anckeris iš Rusnės ir dvarininkas Scheu iš Šilutės. Prie pastarojo pavardės nurodoma, kad jis į draugiją įstojo 1892 m. sausio 18 d. Greta E. Anckerio pavardės jokios nuorodos nėra (Prussia, 1892a, 4). Gali būti, kad jis draugijos nariu tapo kiek anksčiau. 1891 m. draugijos *Altertums-gesellschaft Prussia* pirmininku tapo prof. A. Bezenbergeris, pakeitęs 1872–1891 m. draugijos tarybos pirmininku buvusį aukščiau minėtą muziejininką, gimnazijos profesorių G. Bujacką.

⁷ *Altertums-gesellschaft Prussia* (Prūsijos senovės draugija) buvo įkurta 1844 m. (Šimėnas, 1994, 19; Nowakowski, 2004, 74).

Tų metų vasarą A. Bezenbergeris pradeda savo planingą ir intensyvią archeologinę veiklą, beveik du dešimtmečius kasinédamas seniau žinomus ir žvalgydamas naujus archeologijos paminklus (Šimėnas, 1994, 20; Tamulynas, 1998a, 253–255; Šimėnas, 1999, 23, 24). Didelis nuošimtis jo tyrinėtų archeologijos paminklų buvo Klaipėdos ir Šilutės apskrityse. Toks išskirtinis A. Bezenbergerio dėmesys buvo sąlygotas tiek lituanistinių tyrimų intereso, tiek asmeninės draugystės ir šeimyninių ryšių su Šilutės dvarininku Hugo Scheu'jumi. A. Bezenbergerio įvairiapusė mokslinė veikla, jo kaip archeologo darbai bei Šilutės dvarininko Hugo Scheu'jaus ir jo sūnaus Ericho Scheu'jaus nuopelnai Klaipėdos krašto proistorės tyrimams yra plačiai ir nuodugnai aptarti L. Tamulyno darbuose (Tamulynas, 1998a; 1998b; 1999). Hugo Scheu'jaus bendravimas laiškais su A. Bezenbergeriu (anksčiausia data 1883 m.) įtraukė jį į „archeologinius reikalus“ dar A. Bezenbergeriui pačiam nepradėjus kasinėjimų Klaipėdos krašte. Hugo Scheu'jus per A. Bezenbergerio tarpininkavimą padėjo Wolterui 1883 m. organizuoti kasinėjimus Šernuose (Tamulynas, 1998a, 276; 1998b, 38). Tuomet jau ir pats H. Scheu'jus, matyt, buvo susidomėjęs archeologinių senienų rinkimu. Tai, kad Hugo Scheu'jus jau buvo surinkęs archeologinių senienų dar gyvendamas Lėbartuose, Klaipėdos apskrityje, liudija žinios apie jo dovanas *Provinzial* Muziejui Karaliaučiuje: 1888 m. H. Scheu'jus dovanojo Karaliaučiaus Gamtos – ekonomikos draugijos rinkiniams dvi romėniškas monetas iš Šernų, smeigtuką iš Lėbartų, apskritinę segę ir žiedą iš Pryšmančių kapinyno, esančio Žemaitijos pusėje, pasienyje tarp Vokietijos ir Rusijos imperijų (SPÖG, 1890, 25, 26). H. Scheu'jaus šeimai 1889 m. persikėlus į Šilutę (Lėbartų dvaras taip pat liko šeimos nuosavybe), tam tikra prasme Šilutės apskrityje jie buvo „nauji žmonės“ ir greičiausiai 1891 m. dar negalėjo lygintis Šilutės apylinkių pažinimu su Anckerių šeimos nariais, įsikūrusiais Rusnėje nuo XVIII a. pabaigos. 1891 m. atvykęs į šiaurinę Rytų Prūsijos pakraštį

domėtis archeologijos paminklais, A. Bezenbergeris naudojosi ne tik H. Scheu'jaus parama, bet ir kitų krašto senienų rinkėjų surinktais duomenimis ar informacija. Taigi nekeista, kad 1891 m. archeologinių tyrimų planams pasinaudota ir Anckerių šeimos senovės mylėtojų ankstesnių paieškų duomenimis. Matyt, H. Scheu'jus tarpininkavo E. Anckeriui ir A. Bezenbergeriui. Pavyzdžiui, būtent H. Scheu'jus pasiūlė A. Bezenbergeriui tyrinėti Aukštumalės pelkėje esančią kalvą (Tamulynas 1998a, 268; 1998b, 38), o į šią vietą profesorių nuvedė E. H. Anckerio brolis Theodoras Anckeris (Prussia, 1892b, 41). Kita vertus, E. H. Anckeris ir A. Bezenbergeris turėjo susitikti Lietuvių literatūros draugijos susirinkimuose dar XIX a. 9-ajame dešimtmetyje. H. Scheu'jus į pastarąją draugiją įstojo taip pat jos veiklos pradžioje – 1880 m. (AM, 1880, 587).

1891 m. rugpjūčio 17 dieną jauniausiasis Ernesto H. Anckerio brolis Theodoras Hugo Anckeris (1859–1894) (Aberger 1993a, 295) nemažai pagelbėjo A. Bezenbergeriui, vykdamas kartu kasinėti Aukštumalės pelkėse esančio vadinamojo „pilekalns“ arba „pilekalwe“ (Prussia, 1892b, 41). Aukštumalės pelkėse, klimpstant kojoms, po 3 valandų ėjimo, T. Anckeris atvedė A. Bezenbergerį prie trijų neiškilių tvirtos žemės kalvelių. Kelias iki jų per pelkę buvo varginantis, o bandomieji kasinėjimai buvo baigti stovint iki krūtinės vandenyje. Kodėl Theodoras Anckeris buvo vedliu per Aukštumalės pelkę? Greičiausiai dėl to, kad būdamas Beerbohmų šeimos vaikaitis pagal motinos liniją, gerai pažinojo iš dalies šiai šeimai, o iš dalies karaliui priklausančios pelkės apylinkes. Ta pačia proga T. Anckeris perdavė į Karaliaučių nuvežti dovanas „Prussia“ muziejui: pavienius archeologinius radinius iš Metirkviečių (*Metterqueten*), istorinių sidabrinių monetų lobį, surastą prie Tilžės „ant aukštumėlės“. Metirkviečių archeologines senienas sudarė didelė (lankinė?) segė, 2 „sagčių tipo“ segės, 3 žalvarinės apyrankės, fragmentas tordiruoto „žiedo“ (antkablės?), apskritinės segės lankelis (Prussia, 1892b, 40–41; 1892c, 220, 236). Theodoras Anckeris kaip gamtinę įdomybę dar dovanojo

gabalą pušies su visiškai įaugusiu į medieną akmeniui. Šis eksponatas buvo rastas tarp sielių, atplukdytų Nemunu į Rusnę (Prussia, 1892c, 240). Visose pastarosiose A. Bezenbergerio žinutėse Rusnės pirklys vadintas *Theodor Ancker*.

Kaip liudija A. Bezenbergerio 1891 m. tyrinėjimų užrašai, saugomi Berlyno priešistorės ir ankstyvosios istorijos muziejuje, jis jau rugpjūčio 18 ir 19 d. ėmėsi tyrinėti „pilkapi“ prie Armalėnų (vok. Hermannlöhnen) (SMB-PK/MVF, PM IXd 8, PM-A 887/1, lapas 178a₄). Trumpai aprašydamas savo kasinėjimų rezultatus A. Bezenbergeris mini, kad dalį kalvelės pietinėje–pietvakarinėje jos pusėje jau anksčiau kasinėjo E. Anckeris, kuris žalvarinius radinius padovanojo „Prussia“ muziejui (Bezenberger, 1893, 80). Armalėnų kalvelė priklausė tuo metu Scheu'jui, kaip tai minima Bezenbergerio veiklos ataskaitoje 1891 m. lapkričio 20 dienos Prūsijos senovės draugijos posėdyje (Prussia, 1892b, 37). Vadinasi, Armalėnai priklausė Šilutės dvaro žemėms plačiąja prasme. E. H. Anckeris „Adl. Heydekrug pilkapi“ kasinėjo prieš Scheu'jų persikėlimą į Šilutę. Tiek *Adl. Heydekrug*, tiek *Hermannlöhnen* radimvietės vadinamos kalvele ar pilkapiu. Galima daryti prielaidą, kad tai vienas ir tas pats romėniškojo laikotarpio laidojimo paminklas. Keistoka, kad pro A. Bezenbergerio akis prasprūdo G. Bujacko publikacija apie *Adl. Heydekrug* pilkapio radinius ir tai, kad apie juos atskirai neužsiminta, bendraujant su Anckeriais 1891 m. Pasakodamas draugijos posėdyje apie Aukštumalės pelkės kalvelę A. Bezenbergeris apibūdina Šilutės apylinkių žemumas ir pelkes, pabrėždamas, kad jam žinomi archeologiniai radiniai iš senesnio dirvožemio vietų yra Vėžaičiuose, jau anksčiau jo minėtame pilkapyje prie Šilutės (turima omenyje Armalėnus) ir Metirkviečiuose (Prussia, 1892b, 40). Taigi radinių geografija yra ta pati, kokią žinome pagal Anckerių dovanas „Prussia“ muziejui. Kita vertus, A. Bezenbergeris pats prisipažino, kad asmeniškai patikrinti, kokie E. H. Anckerio radiniai iš Armalėnų saugomi

„Prussia“ muziejuje jis nesurado galimybių (Bezenberger, 1893, 80). Trumpoje žinutėje pabrėžiamas tam tikras kontrastas tarp E. Anckerio geresnio kasinėjimų laimikio – žalvarinių radinių ir profesoriaus rastųjų – „tik keleto urnų šukių ir blogai išlikusių geležinių dirbinių“. Pastebima, kad E. Anckerio kasinėta „vor Jahren“ liudytu, kad tai įvyko anksčiau nei prieš metus ar kitus (Prussia, 1892b, 37). Kaip jau rašyta, E. Anckeris dar 1882 m. į Tilžę, į Lietuvių literatūros draugijos susirinkimą, atsivežė keturias radinių lenteles, tarp kurių buvo ir *Adl. Heydekrug* radinių. Žinoma, visos šios prielaidos yra galutinai neįrodomos. E. Anckeris galėjo kasinėti tiek Armalėnuose, tiek kitoje Šilutės dvaro žemių, kurioms priklausė ir Barzdūnai, Armalėnai, Vėžaičiai (Sembritzki, Bittens, 1920, 125; Jakštas, 1994, 165) vietoje.

Vertingas E. Anckerio Karaliaučiaus „Prussia“ muziejui dovanotas rinkinys turėjo vieną didelį trūkumą – radiniai buvo be tikslių radimvietės metrikų. Iš užuominų literatūroje galima suprasti, kad muziejininkai jį kvotė apie tikslesnes radimo aplinkybes, o jis atsakydavo, kad tikslesnių negali nurodyti. Tai šiek tiek keista, nes, pvz. *Adl. Heydekrug* „raitelio kapo“ atidengime turėjo dalyvauti jis pats, nes nurodyta, kaip buvo išsidėstę žemėje radiniai, o tikslios radimvietės apylinkės nutylimos. E. H. Anckeris metrikas galėjo nutylėti ne tiek iš radėjo savininkiškumo, o dėl to, kad senienų ieškojo ne jam priklausiusioje, o Šilutės dvaro žemėje. Iki 1892 m. pabaigos, kuomet H. Scheu'jus nupirko Šilutės dvarą, šis priklausė Radke šeimai (Sembritzki, Bittens, 1920, 127; Jakštas, 1994, 246). Viena Radke giminės atstovių Henriettė Amalija Radke-Beerbohm buvo E. H. Anckerio prosenelė (Aberger, 1993b, 313; Junutienė, 2005, 60). Galbūt šie šeimyniniai saitai suteikė galimybę ieškoti senienų Šilutės dvaro sklypuose.

E. H. Anckeris tarp 1896 08 01 ir 1899 12 31 Karaliaučiaus muziejui padovanojo „metalinį diržą, matyt, senovinės lietuvių moters aprangos dalį“ bei tokio tipo diržo kabliuką (užsegimą) (nei radimo vieta, nei galima data nenurodyta).

Muziejaus numizmatiniam rinkiniui dovanojo du Prancūzijos respublikos asignatus (Prussia, 1900b, 356; 1900c, 367). Tokios dovanos liudija, kad vienas iš senienų kaupimo Anckerių namuose interesų buvo numizmatika. Anckeriai domėjosi taip pat ir etnografiniais dalykais. Viena išpūdingiausių pirklio Anckerio (Ernsto Heinricho?) dovanų „Prussia“ muziejui buvo XVII amžiaus įmantriai drožinėtos ir metalu kaustytos rogės. Jas Anckeris nupirko iš lietuvininkų ūkininko. Tai buvo toks puošnus eksponatas, jog rogių nuotrauka buvo publikuota 1894 m. pasirodžiusiame „Prussia“ muziejaus istorinių rinkinių kataloge (Katalog, 1894, 47, Nr. 141, Abb. 21).

XX a. pradžioje žinutės su Anckerio pavarde čia aptartuose kultūros leidiniuose išnyksta. 1881 m., po tėvo mirties, kartu su vyresniuoju broliu Johannu Heinrichu Anckeriu (1846–1900) paveldėjęs medienos verslą, Ernstas H. Anckeris galbūt tebeturėjo daugiau galimybių derinti savo pomėgius, darbą ir visuomeninę veiklą. Po brolio Johanno Heinricho mirties 1900 m. visas verslas atiteko Ernstui Heinrichui (Sembritzki, Bittens, 1920, 157). Paskutiniaisiais XIX a. metais – laikotarpyje iki Antrojo pasaulinio karo – E. H. Anckeriui teko rūpintis tilto per Atmatą statybos reikalais, pasikeitusiomis sąlygomis verslui (Jakštas, 1992, 79–82). Pagal skelbtus narių sąrašus Prūsijos senovės draugijos nariu jis išlieka ir XX a. pirmajame dešimtmetyje (Prussia, 1909, XXXIII).

Anckerių šeimos senienų rinkiniai turėjo būti vienaip ar kitaip pertvarkyti po Ernesto H. Anckerio mirties (1935 m.), kuomet našlė, matyt, dėl sunkių materialinių sąlygų 1937 m. buvo priversta parduoti pagrindinį gyvenamąjį namą (statytas 1820 m.) nuardymui kaip statybinę medžiagą viloms Nidoje (MD, 1937; Junutienė, 2005, 47). Tolsnis rinkinio likimas nežinomas. Galbūt jis dar saugotas kitame Anckerių gyvenamajame name Šyškrantėje iki 1944 m., kuomet likusieji šeimos nariai pasitraukė į Vokietiją. Jeigu kai kurios senienos ir išlaikytos iki Antrojo pasaulinio karo, tai vėliau jų likimas nenusipėjamas.

APIBENDRINIMAS

Anckerių šeimos Rusnėje istorija, jų visuomeninė veikla yra nusipelnusi atskiro istorikų dėmesio. Čia pateiktas straipsnis atskleidžia tik pavienius liudijimus apie Ernesto Heinricho Anckerio, taip pat jo tėvo ir brolio Theodoro pomėgius domėtis savo krašto proistore. Šis domėjimasis buvo mėgėjiškas, būdingas nemažai daliai išsilavinusių turtingesnio luomo atstovų. Dėl potraukio kraštotyrai, senienų rinkimui Johannas Heinrichas Anckeris (1820–1881) ir jo sūnus Ernstas Heinrichas Anckeris (1848–1935) nuo pat steigimo pradžios įsijungė į Lietuvių literatūros draugijos Tilžėje veiklą. Kiek vėliau Ernstas H. Anckeris tapo Prūsijos senovės draugijos nariu. Apie archeologinių radinių rinkimą sužinome iš trumpų informacijų šių draugijų leidiniuose, liudijančių apie asmeninio E. H. Anckerio radinių rinkinio eksponavimą Tilžėje, apie dovanas „Prussia“ muziejui Karaliaučiuje. Tarp tų dovanų išsiskiria radiniai iš vadinamojo *Adl. Heydekrug/Šilutės* dvaro, tarp kurių vertingas romėniškojo laikotarpio žirgo kamanų detalių rinkinys, smeigtukai sujungti grandinėle. Deja, dovanodamas radinius E. H. Anckeris nepateikė tikslesnių radimo aplinkybių. To priežastys galėjo būti mėgėjiškas neatidus požiūris į radinio metrikas arba tam tikras išpareigojimas Šilutės dvaro žemių savininkui neatskleisti konkrečios radimvietės. 1891 m. profesoriumi iš Karaliaučiaus A. Bezenbergeriui atvykus į Šilutės apylinkes, E. H. Anckerio brolis Theodoras padėjo jam surasti Aukštumalės pelkėje aukštumėlę, vadinamą „Pilies kalnu“, bei „pilkapius“ – kalvelę Armalėnuose, kur anksčiau kasinėjo E. H. Anckeris. Taigi, prieš atsikeliant į Šilutę gyventi H. Scheu'jui, Anckeriai, kaip ir Šilutės vaistininkas B. Th. Settegastas, buvo vieni žinomiausių archeologijos senienų rinkėjų. Deja, kokio dydžio ir sudėties archeologinį rinkinį E. H. Anckeris saugojo namuose Šyškrantėje iki 1935 m., lieka nežinoma.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

Aberger P., 1993a – Aus dem Nachlaß Quasowski. Ahnenlisten und Stammfolgen. 10. Ancker // Altpreußische Geschlechterkunde Familiearchiv: Blätter des Vereins für Familienforschung in Ost- und Westpreussen. Neue Folge. Hamburg, 1993. Bd. 15, p. 292–297.

Aberger P., 1993b – Aus dem Nachlaß Quasowski. Ahnenlisten und Stammfolgen. 16. Beerbohm // Altpreußische Geschlechterkunde Familiearchiv: Blätter des Vereins für Familienforschung in Ost- und Westpreussen. Neue Folge. Hamburg, 1993. Bd. 15, p. 312–315.

AM, 1879 – Mittheilungen der Litauischen literarischen Gesellschaft // Altpreußische Monatschrift. Königsberg, 1879. Bd. 16, p. 659–669.

AM, 1880 – Mittheilungen der Litauischen literarischen Gesellschaft. III. 26. Nachrichten // Altpreußische Monatschrift. Königsberg, 1880. Bd. 17, p. 582–588.

AM, 1888a – Altertumsgesellschaft Prussia in Königsberg 1887 // Altpreußische Monatschrift. Königsberg, 1888. Band. 25, p. 170–186.

AM, 1888b – Altertumsgesellschaft Prussia in Königsberg 1888 // Altpreußische Monatschrift. Königsberg, 1888. Band. 25, p. 485–499.

Ašmys V., Kaunas D., Masalskis H., 2003 – Lietuvių literatūros draugija // Mažosios Lietuvos enciklopedija. Vilnius, 2003. T. 2 (Kas-Maž), p. 628–629.

Banytė-Rowell R., 1999 – Ernstas Ankeris – Rusnės salos patriarchas // Rusnės sala: jos gamta ir žmonės. Rusnė, 1999, p. 13–15.

Beerbohm W., 1833a – Nachricht von heidnischen Gräbern auf der Kurischen Nehrung // Preussische Provinzial=Blätter. Königsberg, 1833. Bd. IX, p. 84–89.

Beerbohm W., 1833b – Nachricht von den Uferbefestigungs=Arbeiten des Förster Tanscheit in Kinten, vermittelst Rohr= und Binsen=Kultur // Preussische Provinzial=Blätter. Königsberg, 1833. Bd. X, p. 206–217.

Bezenberger A., 1893 – Einige ostpreußische Hügelgräber: II. Hermannlöhnen, Kreis Heydekrug // Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia. Königsberg, 1893. Bd. 18, p. 80–82, lent. VII, VIII.

Bujack G., 1888 – Das Accessionen des Prussia-Museums pro 1887 // Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia. Königsberg, 1888. Bd. 13, p. 195–272.

Bujack G., 1889a – Eine Riesenfibula aus Westzeiten, Kr. Heydekrug // Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia. Königsberg, 1889. Bd. 14, p. 110–111, taf. II.

Bujack G., 1889b – Eine bronzene Brustkette mit Nadeln und ein bronzene Pferdeschmuck der Römischen Periode aus Adl. Heydekrug // Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia. Königsberg, 1889. Bd. 14, p. 111–112, taf. II.

Hugo S., 1864 – Ein Weihnachtsbesuch in der Memel-Niederung // Altpreußische Monatschrift. Königsberg, 1864. Bd. 1, p. 385–403.

Jakštas P., 1988 – Literatūrinė Šilutė. Muižė // Komunistinis darbas. [Šilutė]. 1988 m. birželio 2 d., Nr. 66 (5353), p. 3.

Jakštas P., 1992 – Senoji Rusnė // Rusnė. Vilnius, 1992, p. 6–95.

Junutienė D., 2005 – Laiko sąskambiai. Straipsnių rinkinys. Šilutė, 2005.

Lietuvos keleivis, 1935 – Lietuvos keleivis. 1935 m. lapkričio 3, Nr. 256.

Lithaisches Volkslied, 1833 – Littauisches Volkslied. Nach dem Original=Gesange aufgeschrieben und übersetzt von Wilhelm Beerbohm in Feilenhof // Preussische Provinzial=Blätter. Königsberg, 1833. Bd. IX, p. 515–516.

Katalog, 1894 – Katalog des Prussia-Museums im Nordflügel des Königlichen Schlosses zu Königsberg i. Pr.. Teil III. Die Sammlungen der geschichtlichen Zeit. Königsberg, 1894.

MD, 1935 – Memeler Dampfboot, Nr. 258, den 2. November 1935.

MD, 1937 – Memeler Dampfboot, Nr. 122, den 28. Mai 1937.

MLE, 2000 – Mažosios Lietuvos enciklopedija. Vilnius, 2000. T. 1 (A-Kar).

MLLG, 1879 – Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1879. Bd. I, H. 1.

MLLG, 1882 – Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1882. Bd. I, H. 5.

MLLG, 1883a – Dritte Generalversammlung, Tilsit, den 16. Oktober 1882 // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1883. Bd. I, H. 6, p. 392–406.

MLLG, 1883b – Mitglieder Verzeichnis // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1883. Bd. I, H. 6, p. 417–420.

MLLG, 1885 – Generalversammlungen v. Tilsit, den 17. Okt. 1884 // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1885. Bd. II, H. 10, p. 199–203.

MLLG, 1892 – Th. Preuß. Zur Geschichte des Gesellschaft // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1892. Bd. III, H. 17, p. 467–476.

MLLG, 1897a – Mitglieder Verzeichnis // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1897. Bd. IV, H. 22, p. 421–424.

MLLG, 1897b – Th. Preuß. Zur Geschichte der Gesellschaft // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1897. Bd. IV, H. 22, p. 426–430.

MLLG, 1898 – Mitglieder Verzeichnis // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1898. Bd. IV, H. 23, p. 475–478.

MLLG, 1899 – Mitglieder Verzeichnis // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1899. Bd. IV, H. 24, p. 559–562.

MLLG, 1900 – Mitglieder Verzeichnis // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1900. Bd. V, H. 25, p. 92–95.

MLLG, 1901 – Mitglieder Verzeichnis // Mit-

teilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1901. Bd. V, H. 26, p. 209–212.

MLLG, 1904 – Mitglieder Verzeichnis // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1904. Bd. V, H. 27–28, p. 335–339.

Nowakowski W., 2004 – Three centuries of Balt archaeology in East Prussia // *Archaeologia Polona*. Warsaw, 2004. Vol. 42, p. 65–101.

Nowakowski W., Banytė-Rowell R., 2000 – Ein kaiserzeitliches Grab mit einer Brustkette aus Adlig-Heydekrug (Šilutės dvaras) im Lichte der Archivalien aus dem Nachlass von Herbert Jan-kuhn // *Lietuvos archeologija*. Vilnius, 2001. T. 21, p. 121–128.

Pocytė S., 2002 – Mažlietuviai Vokietijos imperijoje 1871–1914. Vilnius, 2002.

Poviliūnas L., 2003 – Kittel, A. // *Mažosios Lietuvos enciklopedija*. Vilnius, 2003. T. 2 (Kas-Maž), p. 115.

PPB I, 1829 – Subscribenten=Verzeichniß zum 1sten Februar 1829 // *Preussische Provinzial=Blätter*. Königsberg, 1829. Band I, p. 97–124.

Prussia, 1892a – Mitglieder=Verzeichnis // *Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia*. Königsberg, 1892. Bd. 17, p. 1–16.

Prussia, 1892b – Ordentliche Generalversammlung und Sitzung am 20. November 1891 // *Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia*. Königsberg, 1892. Bd. 17, p. 36–43.

Prussia, 1892c – Accessionen des Prussia=Museums // *Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia*. Königsberg, 1892. Bd. 17, p. 219–240.

Prussia, 1900a – Ordentliche Generalversammlung am 20. November 1896 // *Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia*. Königsberg, 1900. Bd. 21, p. 258–263.

Prussia, 1900b – Verzeichnis der seit dem 1. August 1896 bis 31. Dezember 1899 für das Museum eingegangenen Geschenke // *Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia*. Königsberg, 1900. Bd. 21, p. 356–365.

Prussia, 1900c – Verzeichnis der seit 1. August 1896 bis 31. Dezember 1899 für die Münzsammlung eingegangenen Geschenke // Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia. Königsberg, 1900. Bd. 21, p. 366–367.

Prussia, 1909 – Mitglieder-Verzeichnis // Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia. Königsberg, 1909. Bd. 22, p. XV–XLVII.

R. N., 1935 – Ernst Ancker=Ruß [nekrologas] // Memeler Dampfboot, Beilage „Memel“. 2. November 1935. Nr. 258.

Sembritzki J., 1906 – Beiträge zur ostpreussischen Literaturkunde. 1. Die heimischen Schriftsteller der Memeler Wochenblätter, mit Berücksichtigung des Tilsiter Wochenblatts. Eine literarisch-statistische Studie aus den Jahren 1816–1865 // Altpreußische Monatschrift. Königsberg, 1906. Band 43, p. 388–412, 575–602.

Sembritzki J., Bittens A., 1920 – Geschichte des Kreises Heidekrug. Memel, 1920.

Siemering, 1885 – Über Bernsteinfunde // Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft. Heidelberg, 1885. Bd. II, H. 10, p. 230–232.

SMB-PK/MVF, PM IXd 8, PM-A 887/1š – Staatlichen Museen zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Museum für Vor- und Frühgeschichte, Archiv (SMB-PK-MVF), Akten des Prussia-Museums Königsberg i.Pr. und des Ostpreußis-

chen Landesamt für Vorgeschichte (PM IXd 8), Prussia-Archiv, Signatur PM-A 887/1, Ortsakte Schernen, Kreis Memel.

Sodonis S., Veiverienė V., 2000 – Beerbohm, W. E. // Mažosios Lietuvos enciklopedija. Vilnius, 2000. T. 1 (A-Kar), p. 159–160.

SPÖG, 1890 – Schriften der Physikalisch-Ökonomischen Gesellschaft zu Königsberg. Königsberg, 1890. Bd. 30 (1889).

Šimėnas V., 1994 – Archeologiniai tyrinėjimai prūsų žemėse // Baltų archeologija. 1994, Nr. 3, p. 18–23.

Šimėnas V., 1999 – Prūsų archeologija. Archeologinių tyrinėjimų Prūsijoje istorija // Užmirštieji prūsai. Vilnius, 1999, p. 11–51.

Tamulynas L., 1998a – A. Bezenbergerio archeologiniai tyrinėjimai Klaipėdos krašte // Lietuvos archeologija. Vilnius, 1998. T. 5, p. 247–285.

Tamulynas L., 1998b – Šilutės dvarininkų Hugo ir Ericho Scheu'jų indėlis į Klaipėdos krašto proistorės ir archeologinius tyrinėjimus // Kultūros paminklai. Vilnius, 1998. T. 5, p. 36–45.

Tamulynas L., 1999 – Ekspedycje archeologiczne Adalberta Bezenbergera w okręgu kłajpedzkim (d. Kreis Memel) w świetle jego list w do Hugo Scheu'a // Archeologia ziem Pruskich. Nieznanie zbiory i materiały archiwalne. Ostróda 15–17 X 1998. Olsztyn, 1999, p. 383–392.

THE CULTURAL ACTIVITY OF THE ANCKER TIMBER-MERCHANTS FROM RUSNĖ (RUSS) IN THE LATE 19TH CENTURY: THE ARCHAEOLOGICAL ARTEFACT COLLECTION

Rasa Banytė-Rowell

Summary

Several generations of the Ancker timber-merchant family, who lived in Šyškrantė, a village on Rusnė island (*Schieszkrandt, Russ*), influenced local provincial life in the northern borderlands of East Prussia through their economic, social, and cultural

activity from the 18th century onwards. The history of this family would be worthy of special historical study. In the meantime I would like to draw attention to scattered sources from 19th century publications, which testify to the interest of Ancker family

members in collecting archaeological artefacts. Ernst Heinrich Ancker (1848–1935), the last male owner of the house in Šyškrantė, was probably the family member who felt the greatest passion for history and was the eagerest to collect various antiquities and artefacts. He enjoyed the background of a good environment from the house inherited from his grandfather and his father. In 1829, the grandfather, Johann Friedrich Ancker (1792–1858), became one of the first subscribers of the *Preussische Provinzial-Blätter*. This journal published an article by his maternal grandfather, W. E. Beerbohm (1786–1865), about archaeological finds on the Curonian Spit in the early 1830s. The father of Ernst Heinrich, Johann Heinrich Ancker (1820–1881) kept his house open for educated society, even serving as hospitable host for politically important guests. Along with his son, Ernst Heinrich (1848–1935), he became a member of the Lithuanian Literary Society, which was founded in 1879 in Tilsit. After his father's death in 1881, Ernst Heinrich Ancker was active in only this society. He was interested in amateur archaeology. According to the short descriptions of the meetings of the Lithuanian Literary Society, which were published in its journal, *Mitteilungen der Litauischen litterarischen Gesellschaft*, Ernst Heinrich Ancker presented his archaeological and numismatic collection in Tilsit in 1882. Among these artefacts were finds from the 'Adl. Heydekrug' cemetery and a brooch from Vėžaičiai. A few years later (in 1887), E. H. Ancker sent finds from 'Adl. Heydekrug' and Vėžaičiai as a gift to the Prussia Museum in Königsberg and in 1889 G. Bujack partly published this set of artefacts. The archaeological collection of the Lithuanian Literary Society in Tilsit was complemented by E. H. Ancker's donation of amber items. After the death of the supervisor of the Tilsit collection, the Society decided in 1896 to hand all of its archaeological finds over to the Prussia Museum. Meanwhile Ancker became a member of *Altertums-gesellschaft Prussia* in Königsberg (as early as 1892). Brief information about supplements to the Prussia Museum's collection attest that in 1887 he also donated stone tools from Nida, finds from 2–4th and

11–12th century cemeteries in the vicinity of Šilutė (Heydekrug), as well as iron weapons and tools found at the Tilsit hill fort site. In 1891 A. Bezenberger came to Šilutė District to conduct archaeological digs. The brother of Ernst Heinrich Ancker, Theodor Hugo Ancker, helped to find a way through the moors to the site of Aukštumala (Augstumaler Moor). On this occasion Theodor H. Ancker was allowed by Bezenberger to take some of the finds from Metirkviečiai (Metterquetten) cemetery and a hoard of silver coins from the Tilsit area to the Prussia Museum. In 1891 Bezenberger excavated the cemetery (barrow?) in Armalėnai (Hermannlöhnen) which had already been explored in part by Ernst H. Ancker some years earlier. We can only presume that Armalėnai and what the sources call 'Adl. Heydekrug' may be the same site. Ernst Heinrich Ancker was an amateur who was not interested in providing more detailed data about the circumstances of his finds. In the last years of 19th century, he donated a few items to the Prussia Museum, but in the early 20th century the Ancker name disappears from the list of donors, even though Ernst H. Ancker remained a member of *Altertums-gesellschaft Prussia*. What kinds of archaeological artefacts were kept in the private collection in Ancker's house remains unknown. The main residence was sold and demolished in 1937, two years later after Ancker's death. The Second World War brought a complete end to the Ancker family's history in Rusnė.

The cultural activity of the members of the Ancker family accompanied their charity work and business interests. Their amateur interest in archaeology was part of their eagerness to study the region's history and ethnography. These interests distinguish the Anckers from the other rich merchants of the time.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Fig. 1. Ernst Heinrich Ancker (1848–1935).
 Fig. 2. The Ancker dwelling house in Šyškrantė dismantled for sale in 1937.
 Fig. 3. Site of Ancker house today.